

Dokumenttyp Rutin	Ansvarig verksamhet Samverkan	Version 4	Antal sidor 4
Dokumentägare Anna-Carin Johansson Ledningsstrateg	Fastställare Lena Gjevort Hälso- och sjukvårdsdirektör	Giltig fr.o.m. 2024-04-19	Giltig t.o.m. 2026-04-19

Barnets rätt till information, råd och stöd vid närståendes sjukdom, missbruk, våldsutsatthet eller dödsfall

Gäller för: Hälso- och sjukvård

Bakgrund

Bestämmelser i 5 kap 7 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:810) innebär att barns behov av information, råd och stöd särskilt ska beaktas av hälso- och sjukvården om barnets föräldrar eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor hos:

- Har en psykisk störning eller psykisk funktionsnedsättning.
- Har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada.
- Har ett missbruk av alkohol, annat beroendeframkallande medel eller spel om pengar.
- Utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp.
- Oväntat avlider.

För mer information och fler lagrum se refererat dokument **Barnets rätt till information, råd och stöd vid närståendes sjukdom, missbruk, våldsutsatthet eller dödsfall (RIK-04976)** samt [Barn som närstående på vårdgivarwebben](#).

När vårdnadshavare, syskon eller annan närstående har allvarliga svårigheter påverkar det barnen. Hälso- och sjukvården ska arbeta för att förebygga ohälsa och många barn växer upp i familjer med missbruk, psykisk ohälsa, annan allvarlig sjukdom, våld eller dödsfall. Det får ofta allvarliga konsekvenser för deras hälsa, skolgång och arbetsliv.

Barn som är närstående är särskilt sårbara av flera skäl. Barn är beroende av sina vårdnadshavare och sin familj och kan dels ha svårt att förstå det som händer. Forskning visar att barn som inte får stöd i samband med en allvarlig kris i familjen löper risk att utveckla ohälsa senare i livet. Som barn räknas barn och ungdomar upp till 18 år. **Barn som närstående finns i alla verksamheter inom regionens hälso- och sjukvård.**

Begreppsdefinition och val av begrepp

I Region Värmland använder vi begreppet Barn som närstående. En närstående definieras i Socialstyrelsens termbank som *en person som den enskilde anser sig ha en nära relation till*. Enligt de språkliga riktlinjerna på 1177.se ska termen *anhörig* inte användas utan i stället *närstående*. Vården förväntas ha en bred syn på i vilka relationer som barnet är närstående. Barnets rätt till information, råd och stöd gäller när:

- vårdnadshavare/föräldrar är patient,
- syskon är patient,
- släktingar, vänner eller andra viktiga personer för barnet är patient.

Syfte

Syftet med rutinen är att:

- Beskriva och utveckla arbetssättet för att kunna stödja närstående barn till patienter som verksamheterna kommer i kontakt med och därigenom medverka till att förebygga fysisk och psykisk ohälsa hos närstående barn.
- Tidigt uppmärksamma närstående barn, identifiera behov och initiera och/eller genomföra lämpliga insatser för dessa barn.
- Att använda mallen "Barn som närstående" i Cosmic, eller motsvarande journalsystem i de verksamheter som ej använder Cosmic.

Verksamhetens ansvar

Verksamhetschefens ansvar

- Barnrättsperspektivet beaktas enligt barnkonventionen och gällande lagstiftning.
- Avdelningschefer och övriga medarbetare får information om och följer innehållet i denna rutin.
- Verksamheten uppmärksammar om det finns närstående barn och beaktar barnets rätt till information, råd och stöd.
- Verksamheten vid behov kan ge information, råd och stöd direkt till barnet eller veta var de ska hänvisa.
- Det finns personal med barnkompetens för att möta barnets behov som närstående.
- Det finns verksamhetsspecifikt informationsmaterial anpassat för barn.
- Utse ett barnrättsombud vars uppdrag att synliggöra och verka för att barnets rättigheter synliggörs och beaktas i verksamheten.

Hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar

Ha kunskap om gällande riktlinje och rutin och närstående barns rätt till information, råd och stöd.

Uppmärksamma

- Aktivt efterfråga, dokumentera och rapportera om det finns barn som är närstående till patienten. Barnets födelseår ska dokumenteras. Observera även att närstående barn som inte bor med patienten ska uppmärksammas.
- Uppmärksamma även vårdnadshavares behov av stöd när det gäller deras ansvar för barnets omvårdnad, trygghet och personliga förhållanden där barn är närstående.

Identifiera barnets behov av information och råd

- Informera den vuxne patienten, eller vårdnadshavare till ett sjukt barn med syskon, om att närstående barn har rätt till information, råd och stöd. Betona vikten av att man inom familjen och med barnet samtalar om sjukdomen eller andra svårigheter. I många fall räcker det att patienten får information och råd om hur hen själv kan informera och stötta det närstående barnet i situationen.
- I vissa fall kan även barnet direkt behöva informeras och få råd av hälso- och sjukvårdspersonal. Samtal med barnet direkt ska i första hand ske tillsammans med patienten/vårdnadshavaren. När detta inte är möjligt ska samtycke inhämtas från vårdnadshavare. Ta vid behov hjälp av personal på avdelningen med barnkompetens.
- Vid möte direkt med barnet tar personalen ansvar för att barnet får möjlighet att komma till tals och ställa frågor. I samtal med barn ska informationen anpassas efter det enskilda barnets förutsättningar, ålder och mognad.

Identifiera barnets behov av stöd

Identifiera behov av eventuellt stöd. Erbjud remiss till vidare instans om patienten vill ha stöd för sin, familjens eller barnets del, utifrån hur sjukdomen påverkar föräldraskapet/barnet. Remittera eller hänvisa till exempelvis kuratorsenhet, elevhälsa, sjukhuskyrkan, lekterapeut, musik- och bildterapeut, socialtjänst, stödgrupper för barn med flera. Det är ansvarig behandlare som förmedlar kontakt eller skickar remiss.

Samverka

Informera och stötta den vuxne patienten i att det är viktigt att informera andra instanser som finns runt barnet så att de har kännedom om barnets situation. Exempelvis skola och elevhälsan, fritidsaktiviteter, andra vuxna i barnets närhet. Vid behov kan en nära samverkan med kommunen, efter vårdnadshavarens godkännande, vara viktigt för att ge barnet stöd i vardagen. Informera föräldern om vilka andra stödinstitanser som finns.

Anmälningsskyldighet

När personal inom hälso- och sjukvården är orolig för barnets situation ska en anmälan göras till socialtjänsten. All personal har *enligt 14 kap 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453)* uppgiftsskyldighet till socialnämnden att genast anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Dessa båda skyldigheter bryter sekretessen. För mer information se regionens riktlinje **Anmälningsskyldighet och ansvar för barn och ungdomar upp till 18 år – barn som far illa eller riskerar att fara illa (RIK-11546)**.

Dokumentation

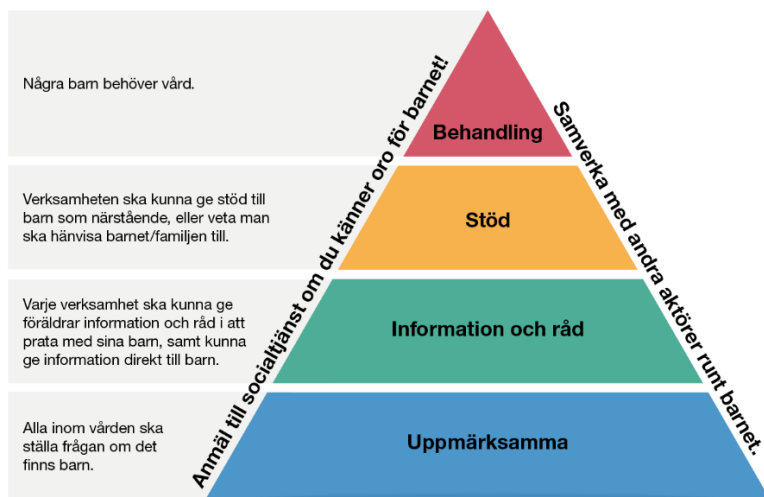
Dokumentation görs i journalmallen *Barn som närstående* (finns i Cosmic och eventuellt i andra journalsystem). Du hittar mallen i Cosmic, antingen i ditt standardurval av mallar eller under *Visa fler*.

Lägg till sökordet *Barn, närstående under 18 år* i era mallar i Cosmic för att underlätta att uppmärksamma närstående barn. Sökordet kan göras obligatoriskt, kontakta IT-supports kundwebb.

Uppgiftsskyldighet finns till patientregistret och för att möjliggöra kvalitetsmätning ska KVÅ-kod registreras, se refererat dokument **Kodningsmall barn som närstående (INS-29228)**.

Barnrättsombudens uppdrag

- Tillsammans med ledning driva arbetet med barnets rättigheter inom respektive enhet.
- Inom verksamheten vara bollplank till övrig personal.

Informationsöverföring

Säkerställ att informationsöverföring sker mellan olika verksamheter där så är möjligt utifrån sekretess och prövas utifrån barnets rättigheter. Viktigt att särskilt beakta detta där verksamheter har olika journalsystem.

Samtal med barn

Vid samtal med barn är det viktigt att vårdnadshavare samtycker och är överens om vilken information som ska ges till barnet. När vårdnadshavare ej samtycker till att informera barnet ska personalen ha samtal om barns behov utifrån barnets rättigheter för att hjälpa vårdnadshavare att se situationen ur barnets perspektiv. Är det inte möjligt att få samtycke får enskild bedömning göras om vad som är bäst för patienten och barnets rättigheter. Dokumentera i journalen.

I första hand ska samtal med barnet ske med vårdnadshavare närvarande. Om detta inte är möjligt kan personal ha samtal med ett barn enskilt. Syftet med samtalet är att barnet/ungdomen ska få information, råd och stöd kring den närståendes sjukdom, skada eller dödsfall. Ta vid behov hjälp av personal på avdelningen som har barnkompetens i samtalet.

Samtal med barn ska anpassas efter barnets egna förutsättningar, ålder och mognad. Informationen ska vara saklig och sanningsenlig. Det finns inte någon specifik åldersgräns då barnet är moget och kan vara delaktig. Barnets förmåga att förstå och uttrycka sin åsikt behöver bedömas och anpassas i varje enskilt ärende. Dokumentation ska ske i patientens journal enligt mallen *Barn som närstående*.

Mer information

- Vill du ha hjälp med implementering av rutinen kontakta barnratt@regionvarmland.se.
- Vårdgivarwebben: [Barn som närstående - Region Värmland \(regionvarmland.se\)](https://regionvarmland.se/barn-som-narstaende)

Dokumentet är utarbetat av: Anna-Carin Johansson, Lisa Lyckborn, Christina Gillå